

Marian Maciejuk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PRZEMIANY W STRUKTURZE LUDNOŚCIOWEJ REGIONU JELENIOGÓRSKIEGO W LATACH 1995-2008

Streszczenie: W niniejszym opracowaniu przeprowadzono analizę zmian w rozwoju ludnościowym regionu jeleniogórskiego w latach 1995-2008. Badaniem objęto zmiany liczby i struktury ludności według płci i wieku oraz czynniki rozwoju ludnościowego, tj.: przyrost naturalny oraz ruch wędrowniczy wewnętrzny i zagraniczny wyrażający się w saldzie migracji. Przeprowadzone badania wyraźnie wskazują na występowanie w regionie jeleniogórskim nowych zjawisk urbanizacyjnych charakterystycznych dla współczesnych miast.

1. Wstęp

Koniec XX wieku zapoczątkował w Polsce nowe zjawiska demograficzne w rozwoju ludnościowym. Odnotowano przede wszystkim zmniejszoną liczbę urodzeń. Większa liczba zgonów spowodowała ujemny przyrost naturalny, zwłaszcza w miastach. Odnotowano również ujemne saldo migracji w większości miast małych i średnich. Współczesny proces urbanizacji jest kształtowany przez różne przeciwstawne sobie tendencje, mające swoje źródło w przemianach społeczno-gospodarczych.

W literaturze przedmiotu zjawiska zachodzące w urbanizacji są przedstawiane wielopłaszczyznowo [Parysek 2008, s. 11-26]. Współczesny rozwój miast polega na dekonstrukcji i rekonstrukcji starego sposobu produkcji i akumulacji oraz stylu życia. Drugim wymiarem jest deindustrializacja i reindustrializacja obszarów miast i stref podmiejskich. Procesy te prowadzą do określonych zmian przestrzennych w miastach i ich strefach podmiejskich. Przejawia się to m.in. w przenoszeniu funkcji usługowo-handlowych z centrów na peryferie miast oraz w suburbanizacji strefy podmiejskiej. W rezultacie dochodzi do rozlewania się miast na zewnątrz i zacieraania się ich granic względem strefy podmiejskiej – jest to zjawisko *urban sprawl* [Litwińska 2008, s. 37-48].

W Polsce w wyniku procesu urbanizacji zmienia się liczba miast, ich struktura wielkościowa, jak również liczba ludności miejskiej. Urbanizacja kraju mierzona

udziałem ludności miejskiej wykazuje w ostatnich latach tendencję spadkową – z 61,9% w 2000 r. do 61,2% w 2007 r. Jest to wyraźny przejaw suburbanizacji terenów podmiejskich.

Obserwowane zjawiska w rozwoju ludnościowym i przestrzennym miast były inspiracją autora do podjęcia szczegółowych badań empirycznych dotyczących przemian w strukturze ludnościowej i czynników rozwoju ludnościowego w regionie jeleniogórskim w latach 1995-2008.

2. Delimitacja obszaru badawczego

Za obszar badawczy w opracowaniu przyjęto miasto Jelenią Górę oraz – dla ukazania zjawiska suburbanizacji – dziewięć otaczających ją gmin tworzących administracyjnie ziemski powiat jeleniogórski. Obszar ten umownie nazwano regionem jeleniogórskim.

Jelenia Góra położona jest w centrum regionu jeleniogórskiego. Jako stolica Karkonoszy stanowi centrum administracyjno-usługowe oraz główny ośrodek rozrządu komunikacyjnego dla turystów przybywających z kraju i z zagranicy w góry na wypoczynek. Jelenia Góra do końca 1998 r. pełniła funkcję stolicy województwa. Po reformie administracyjnej jest aktualnie tzw. powiatem grodzkim.

Tabela 1. Powierzchnia regionu jeleniogórskiego w 2008 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ²	W %	Udział w powierzchni województwa w %
Region – ogółem	737	100,0	3,7
z tego:			
Jelenia Góra – miasto	109	14,8	0,5
Powiat razem	628	85,2	3,2
w tym gminy:			
– Karpacz	38	5,2	0,2
– Kowary	37	5,0	0,2
– Piechowice	43	5,8	0,2
– Szklarska Poręba	76	10,3	0,4
– Janowice Wielkie	58	7,9	0,3
– Jeżów Sudecki	94	12,8	0,5
– Mysłakowice	89	12,1	0,4
– Podgórzyn	83	11,3	0,4
– Stara Kamienica	110	14,9	0,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [www.stat.gov.pl – Bank Danych Regionalnych].

Powiat jeleniogórski to cztery gminy miejskie: Karpacz, Kowary, Piechowice i Szklarska Poręba oraz pięć gmin wiejskich: Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, My-

ślakowice, Podgórzyn i Stara Kamienica. Wśród gmin wyróżnić należy znane karkonoskie gminy turystyczne, jak: Karpacz, Szklarska Poręba czy Podgórzyn, natomiast Kowary, Piechowice i Mysłakowice to gminy przemysłowo-usługowe, pozostałe zaś to usługowo-rolnicze.

Obszar regionu jeleniogórskiego to 737 km², co stanowi 3,7% powierzchni województwa dolnośląskiego, zamieszkuje go 5,2% ludności. Miasto Jelenia Góra obejmuje 109 km², tj. 14,8% powierzchni regionu i 57,6% jego mieszkańców. Charakterystykę powierzchni regionu jeleniogórskiego na tle województwa dolnośląskiego według gmin zilustrowano w tab. 1.

3. Zmiany w rozwoju ludnościowym regionu jeleniogórskiego

Ostatnie lata charakteryzują się w zasadzie systematycznym spadkiem liczby ludności w regionie jeleniogórskim, poza drobnymi wahaniami w niektórych gminach i w poszczególnych latach. W tabeli 2 zaprezentowano zmiany w liczbie ludności w gminach regionu jeleniogórskiego w latach 1995-2008.

Tabela 2. Rozwój ludnościowy w regionie jeleniogórskim w latach 1995-2008

Wyszczególnienie	1995	2000	2005	2008	2008/1995 w %
Region – ogółem	161 143	154 097	150 822	149 135	92,5
z tego:					
Jelenia Góra – miasto	93 460	90 130	87 017	85 378	91,4
Powiat razem	67 683	63 967	63 805	63 757	94,2
w tym gminy:					
Karpacz	5 590	5 300	5 058	5 004	89,5
Kowary	12 879	12 074	11 881	11 579	89,9
Piechowice	7 457	6 529	6 512	6 496	97,1
Szklarska Poręba	8 203	7 388	7 106	6 970	85,0
Janowice Wielkie	4 212	4 040	4 059	4 074	96,7
Jeżów Sudecki	5 797	5 825	6 216	6 544	112,9
Mysłakowice	10 198	9 929	9 991	10 058	98,6
Podgórzyn	8 021	7 740	7 832	7 783	97,0
Stara Kamienica	5 326	5 142	5 150	5 249	98,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z przedstawionych danych wynika wyraźnie wyludnianie się miasta centralnego regionu o ponad 8 tys. mieszkańców w badanym okresie, tj. o 8,6%. Ubytek ludności w powiecie ziemskim jest znacznie mniejszy i wynosi niecałe 4 tys. mieszkańców, tj. 5,8%. Ubytek dotyczy w różnym stopniu 8 gmin powiatu bez względu na ich

status. Liczba ludności zmniejszyła się zarówno w miastach regionu, jak i w gminach wiejskich. Jedynym wyjątkiem jest sąsiadująca bezpośrednio z Jelenią Górą wiejska gmina Jeżów Sudecki, w której liczba mieszkańców zwiększyła się o 0,7 tys., tj. o 12,9%.

Przełom lat 1998/1999 to okres wdrażania reformy administracyjnej kraju. Zlikwidowano ówczesne 49 województw i wprowadzono nowy trójszczeblowy podział administracyjny. W wyniku reformy Jelenia Góra utraciła status miasta wojewódzkiego i stała się powiatem grodzkim oraz siedzibą władz powiatu ziemskiego. Utrata istotnej funkcji administracyjnej niewątpliwie miała wpływ na emigrację ludzi z miasta i otaczających gmin do Wrocławia, nowej stolicy województwa. Emigracja wiązała się często ze zmianą miejsca pracy.

Bardzo charakterystycznym zjawiskiem w regionie jeleniogórskim jest powstawanie w samej Jeleniej Górze i gminach sąsiedzkich licznych osiedli mieszkaniowych. Szczególnie w ostatnich latach obserwuje się powstawanie nowych, pięknych willi, które wyrastają jak przysłowiowe „grzyby po deszczu”, otaczających miasto. Jest to wyrazem powstawania zamożniejszej klasy społecznej, która w ten sposób poprawia swoje warunki mieszkaniowe. W zasadzie zjawisko budowy domów jednorodzinnych dostrzega się we wszystkich gminach regionu, często położonych w dziewiczych, bardzo atrakcyjnych widokowo miejscach. Trzeba stwierdzić, że przy współczesnej technologii wznoszenia domów jednorodzinnych nie ma większych problemów technicznych. Wystarczy dostęp do energii elektrycznej, a reszta mediów realizowana jest indywidualnie, we własnym zakresie. Gminy jednak starają się przygotowywać tereny budowlane i uzbrajać je w podstawowe sieci infrastrukturalne.

W ciągu badanych 13 lat wybudowano w regionie jeleniogórskim ponad 4 tys. mieszkań, z czego w samej Jeleniej Górze 64%. W Jeleniej Górze 60% nowo budowanych mieszkań stanowią mieszkania w budownictwie wielorodzinnym realizowanym przez deweloperów oraz Jeleniogórski TBS w postaci głównie plomb w centrum miasta, jak również na istniejących osiedlach. Natomiast w gminach powiatu nowo oddane mieszkania to niemal w całości budownictwo indywidualne. Wydawałoby się, że rozwój budownictwa mieszkaniowego powinien wpływać pozytywnie na rozwój ludnościowy przez wzrost liczby mieszkańców. Jednak procesy przybrały kierunek odwrotny. Wyjątkiem jest tu wspomniana już gmina Jeżów Sudecki.

Miejscowość Jeżów Sudecki będąca siedzibą gminy sąsiaduje bezpośrednio z największą dzielnicą mieszkaniową Jeleniej Góry Zabobrze. Nowo powstałe osiedle mieszkaniowe zlokalizowane jest na rogatkach granicy administracyjnej oddzielającej sąsiadujące miejscowości w bardzo atrakcyjnej lokalizacji z widokiem na Karkonosze u stóp Góry Szybowcowej. Dodatkowo przez budowę nowej drogi znajduje się w bliskości jeleniogórskiej obwodnicy śródmiejskiej, w pobliżu zlokalizowanych tu centrów handlowych. Drugie duże osiedle w tej gminie wybudowano też w bliskości miasta w bardzo atrakcyjnej miejscowości – w Dziwiszowie. Ponadto liczne nowe domy postawiono w innych miejscowościach tej gminy – Siedlęcinie i Czerni-

cy. Gmina Jeżów Sudecki stała się na tyle atrakcyjna, że zwiększyła swoją liczbę mieszkańców o 747 osób w badanym okresie 1995-2008, co jest ewenementem wśród gmin regionu. W pozostałych gminach regionu, pomimo że rozwija się budownictwo indywidualne, to notują one spadek liczby mieszkańców.

W wyniku zmian liczby ludności zmieniła się również jej struktura pod względem płci. Z powodu dłuższego trwania życia kobiet zwiększa się ich udział w ogólnej liczbie ludności. Cechą charakterystyczną jest to, że bardziej sfeminizowane są gminy miejskie aniżeli wiejskie. Jest to nadal potwierdzeniem odmiennego modelu życia w miastach niż na wsi. Podczas gdy w miastach regionu w 2008 r. na 100 mężczyzn przypadało ponad 115 kobiet, to w gminach wiejskich liczba ta oscylowała od 103 w Janowicach Wielkich do 106 w Mysłakowicach.

4. Ruch naturalny ludności

Zmiany liczby ludności spowodowane zostały liczbą urodzeń i zgonów wpływających na przyrost naturalny oraz ruchem wędrownym. Badany okres w regionie jeleniogórskim charakteryzował się przewagą liczby zgonów nad liczbą urodzeń. Średniorocznie w regionie umiera ok. 1,5 tys. osób, a rodzi się ok. 1,1 tys. dzieci. Tym samym zanotowano ujemny przyrost naturalny. Zestawienie sald przyrostu naturalnego przedstawiają dane w tab. 3.

Tabela 3. Zestawienie sald przyrostu naturalnego w regionie jeleniogórskim w latach 1995-2008

Wyszczególnienie	1995-1999	2000-2004	2005-2008	1995-2008
Region – ogółem	-1521	-1877	-1607	-5005
z tego:				
Jelenia Góra – miasto	-1093	-1368	-1120	-3581
Powiat razem	-428	-509	-487	-1424
w tym gminy:				
Karpacz	-54	-79	-40	-173
Kowary	-55	-95	-84	-234
Piechowice	-64	-54	-62	-180
Szklarska Poręba	-85	-147	-75	-307
Janowice Wielkie	-36	-38	-36	-110
Jeżów Sudecki	-55	0	-29	-84
Mysłakowice	2	-14	-28	-41
Podgórzyn	-71	-96	-104	-271
Stara Kamienica	-10	14	-28	-24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z danych wyraźnie wynika, że w całym okresie z tytułu ujemnego przyrostu naturalnego w regionie ubyło 5 tys. osób, z czego 3,6 tys. w samej Jeleniej Górze. Większy ubytek ludności spowodowany ujemnym przyrostem naturalnym charakteryzuje bardziej gminy miejskie. W gminach wiejskich w niektórych latach dostrzega się, co prawda niewielki, ale jednak dodatni przyrost naturalny. Jest to też potwierdzeniem innego modelu rodziny wiejskiej. Nadal rodziny wiejskie charakteryzują się większą liczbą dzieci.

Liczba zawieranych małżeństw w regionie wykazuje tendencje zmienności w latach od 700 do 860. Jednakże nie dostrzega się większego związku liczby urodzeń z liczbą zawartych małżeństw.

Drugim istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę ludności w regionie jest ruch wędrowniczy ludności zarówno wewnętrzny, jak i zagraniczny. Badany okres charakteryzuje wzmożony ruch migracyjny w regionie. Do 2000 r. mamy do czynienia z przewagą imigracji nad emigracją i dodatnim saldem wędrowniczym¹. Po 2000 r. emigracja przewyższa imigrację, zwłaszcza w mieście centralnym oraz w gminach miejskich: Karpaczu, Kowarach i Szklarskiej Porębie. Szczegółowe zestawienie sald migracji wewnętrznych i zagranicznych, czyli różnicy napływu i odpływu ludności, prezentują dane w tab. 4.

Tabela 4. Zestawienie sald migracji wewnętrznych i zagranicznych w regionie jeleniogórskim w latach 1995-2008

Wyszczególnienie	1995-1999	2000-2004	2005-2008	1995-2008
Region – ogółem	725	-652	-692	-619
z tego:				
Jelenia Góra – miasto	458	-1293	-1172	-2007
Powiat razem	267	641	480	1388
w tym gminy:				
Karpacz	-10	-91	-46	-147
Kowary	-19	-2	-232	-253
Piechowice	94	31	80	205
Szklarska Poręba	-124	-79	-178	-381
Janowice Wielkie	71	106	40	217
Jeżów Sudecki	73	385	453	911
Mysłakowice	-21	83	151	213
Podgórzyn	182	208	88	478
Stara Kamienica	21	0	124	145

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹ Uwaga: z tytułu procedur metodologii liczenia migracji (przeliczania pobytu czasowego na stały) przyrost/ubytek liczby ludności nie wynika z przyrostu/ubytku z tytułu salda przyrostu naturalnego i salda migracji.

Ujemne saldo migracji jest charakterystyczne zwłaszcza dla Jeleniej Góry i gmin miejskich, poza Piechowicami, co świadczy o odwróceniu kierunku migracji. Piechowice mają status gminy miejskiej, ale jest to sztuczny zlepek kilku miejscowości *stricto* o charakterze wypoczynkowych wsi podgórskich, a mianowicie są to Michałowice, Piastów i Górzyniec. Atrakcyjnie położone obecne dzielnice Piechowic stały się magnesem przyciągającym zamożnych ludzi, chcących budować domki jednorodzinne i osiedlać się w tym uroczym zakątku. Są to przede wszystkim Michałowice, które ze względu na to, że jest to piękne i „magiczne” miejsce, upodobali sobie ludzie kultury i sztuki. Zlokalizowały się tu nawet dwa prywatne teatry. Jest to „Teatr Nasz” i „Teatr Ciemna”, co jest niewątpliwie ewenementem na skalę europejską i jest niebagatelną atrakcją turystyczną regionu. „Teatr Nasz” od lat dysponuje własną sceną. Miejsce na spektakl trzeba wcześniej rezerwować telefonicznie, co świadczy o szerokim zainteresowaniu.

Aktualnie częściej ludzie migrują z miast na wieś. Jelenia Góra wyludnia się z powodu trwałej nadwyżki emigracji nad imigracją. W analizowanych 13 latach z Jeleniej Góry wyemigrowało ponad 2 tys. osób. Emigracja spowodowana jest wyjazdem ludzi, zwłaszcza młodych i wykształconych, do większych ośrodków miejskich i za granicę w poszukiwaniu pracy. Powodem wyprowadzki z Jeleniej Góry jest również – już wspomniana – wyprowadzka do gmin otaczających miasto w związku z budownictwem jednorodzinny. Znajduje to potwierdzenie w dodatnich saldach migracji, zwłaszcza we wspomnianych gminach, tj. Jeżowie Sudeckim i Podgórzynie, z tytułu budownictwa mieszkaniowego. Jest to rezultatem powstawania nowej klasy społecznej, która w wyniku wzrostu zamożności wyprowadza się z wielorodzinnych zasobów mieszkaniowych do własnych domków jednorodzinnych usytuowanych w pobliżu miasta. Zazwyczaj ludność ta nie zrywa więzi funkcjonalnych z miastem. Nadal tam pracuje, korzysta z usług, posyła dzieci do szkół w mieście w przekonaniu, że te szkoły są lepsze i zapewnią lepszy start w dalszej edukacji. Powodem wyprowadzki z miasta najczęściej jest tańsza i większa działka budowlana oraz większy komfort zamieszkiwania polegający na izolacji sąsiedzkiej.

5. Zmiany w strukturze wiekowej ludności

Rosnąca liczba zgonów, malejąca liczba urodzeń, dłuższe trwanie życia oraz ruch wędrowniczy wpływa na zmiany w strukturze wiekowej ludności. W tabeli 5 zaprezentowano udziały procentowe podstawowych grup wiekowych ludności w poszczególnych gminach regionu jeleniogórskiego w latach 1995-2008.

Z przedstawionych danych wynika wyraźne starzenie się społeczeństwa regionu jeleniogórskiego. Okres ten, obejmujący lata 1995-2008, charakteryzuje się spadkiem udziału dzieci i młodzieży z 24,6 do 16,5% oraz wzrostem udziału ludności w wieku produkcyjnym z 60,7 do 66,1% oraz poprodukcyjnego z 14,7 do 17,4%. Spadek udziału ludzi młodych jest rezultatem głównie ujemnego przyrostu naturalnego. Wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym jest wynikiem przejścia do tej gru-

py wiekowej licznych roczników z okresu powojennego wyżu demograficznego. Rosnąca grupa wieku „złotej jesieni” jest charakterystyczna dla dojrzałych, rozwiniętych społeczeństw. Jest to wynikiem splotu różnych czynników składających się na rosnący dobrobyt mieszkańców. Na dalsze trwanie życia istotny wpływ mają również osiągnięcia medycyny.

Tabela 5. Struktura wiekowa ludności w regionie jeleniogórskim w procentach ogółu według grup wiekowych w regionie jeleniogórskim w latach 1995-2008

Wyszczególnienie	1995			2008		
	wiek przed-produkcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny	wiek przed-produkcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
Region – ogółem	24,6	60,7	14,7	16,5	66,1	17,4
z tego:						
Jelenia Góra – miasto	23,4	61,8	14,8	15,2	65,5	19,3
Powiat razem	26,0	59,3	14,7	19,9	66,8	15,3
w tym:						
Karpacz	25,5	61,1	13,4	16,5	66,9	16,5
Kowary	25,8	60,8	13,4	18,1	65,6	16,2
Piechowice	26,2	59,7	14,1	15,7	67,5	16,8
Szklarska Poręba	25,7	61,1	13,2	16,3	66,4	17,3
Janowice Wielkie	26,8	56,4	16,8	16,7	67,5	15,7
Jeżów Sudecki	26,9	56,8	16,3	20,1	67,2	12,6
Mysłakowice	25,6	58,4	16,0	19,8	65,4	14,9
Podgórzyn	26,0	58,9	15,1	17,4	66,9	15,7
Stara Kamienica	27,0	58,0	15,0	20,1	67,6	12,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Cechą charakterystyczną struktury wiekowej regionu jeleniogórskiego jest również to, że gminy miejskie mają mniejsze udziały ludności młodej, a większe społeczeństwa w wieku poprodukcyjnym aniżeli gminy wiejskie. W gminach wiejskich nastąpiła poprawa struktury wiekowej ludności wyrażająca się malejącym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym, zwłaszcza w Jeżowie Sudeckim i Starej Kamienicy. Również znacznie wzrósł udział ludności w wieku produkcyjnym w tych gminach. Jest to rezultat przyrostu migracyjnego ludności w wieku produkcyjnym w tych gminach z tytułu przeprowadzki młodych ludzi z Jeleniej Góry do nowych, własnych domów.

Z drugiej strony trwała emigracja z Jeleniej Góry aktywnej zawodowo grupy ludności powoduje niekorzystne zmiany w strukturze wiekowej ludności. Systema-

tycznie wzrasta liczba mieszkańców miasta w wieku poprodukcyjnym. Trzeba jednak podkreślić, że ta emigrująca zamożna grupa ludzi nadal funkcjonalnie jest związana z miastem centralnym, do którego dojeżdża do pracy, do szkoły i gdzie korzysta z usług. Mieszkanie w strefie podmiejskiej spełnia jedynie funkcję sypialniano-wypoczynkową. Jest to powszechnie znany etap urbanizacji strefy podmiejskiej, określany jako suburbanizacja, którą miasta Europy Zachodniej odnotowały w ubiegłym stuleciu.

6. Zakończenie

Okres transformacji w Polsce po 1989 r. przejawiający się licznymi reformami społeczno-gospodarczymi znalazł głębokie odbicie w urbanizacji. Zmiany w rozwoju ludnościowym w badanym regionie jeleniogórskim w ostatnich latach charakteryzowały się niekorzystnymi tendencjami, tj.:

- spadkiem liczby ludności regionu, a przede wszystkim miasta centralnego Jeleniej Góry,
- ujemnym przyrostem naturalnym,
- ujemnym saldem migracyjnym,
- starzeniem się społeczeństwa.

Proces urbanizacji regionu jeleniogórskiego przebiega wielopłaszczyznowo. Postrzega się tu zmiany w rozmieszczeniu funkcji w przestrzeni Jeleniej Góry. Najważniejsze jest wyprowadzenie z centrum miasta i z terenów osiedlowych funkcji handlowej, zwłaszcza branży spożywczej, co powoduje dyskomfort mieszkańców w codziennych, podstawowych zakupach. W miejsce tego powstały przede wszystkim przedstawicielstwa różnorodnych banków i towarzystw ubezpieczeniowych. Nowe centra handlowe zlokalizowały się głównie wokół śródmiejskiej obwodnicy. Zmieniło to w zasadniczy sposób styl zachowań i życia mieszkańców. Centrum miasta wyraźnie zaczyna obumierać i odgrywać rolę sypialnianą, zwłaszcza w okresie jesienno-zimowym. Zdaniem autora, ostatnie decyzje inwestycyjne budowy w centrum kilku galerii handlowych znacznie ożywią i uatrakcyjnią jego codzienne funkcjonowanie.

Kolejnym aspektem jest „rozlewanie” się centralnego miasta regionu poza jego granice administracyjne, jest to *urban sprawl*. Suburbanizacja w regionie jeleniogórskim jest procesem widocznym.

Przykład Jeleniej Góry pokazuje, że można już mówić o kryzysie ludnościowym większości polskich małych i średnich miast. Analizy są możliwe do przeprowadzenia wyłącznie na ewidencji ludności rejestrowanej przez meldunki stałe i czasowe. Pozostaje jeszcze, jak wiadomo, wiele migracji czasowych, nierejestrowanych, w tym migracji zagranicznych. Rzeczywistość pokazuje po raz kolejny, że żadne prognozy demograficzne nie przewidywały tak głębokich zmian w procesach rozwoju ludnościowego.

Literatura

- Litwińska E., *Zjawisko urban sprawl – jeden z wymiarów współczesnych procesów urbanizacji*, [w:] *Współczesne kierunki i wymiany procesów urbanizacji*, red. J. Słodczyk, M. Śmigielska, Uniwersytet Opolski, Opole 2008.
- Maciejuk M., *Population Development in Jeleniogórski Region*, [w:] *Social and Economic Development and Regional Politics in Usti Region in Years 2000-2004*, red. Miloslav Sasek, Faculty of Social and Economics Studies Jan Evangelista Purkyne University in Usti nad Labem, 2006.
- Maciejuk M., *Problemy demograficzne regionu jeleniogórskiego*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. D. Strahl, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1161, AE, Wrocław 2007.
- Parysek J., *Urbanizacja i niektóre współczesne idee, koncepcje i modele planowania rozwoju miast*, [w:] *Współczesne kierunki i wymiany procesów urbanizacji*, red. J. Słodczyk, M. Śmigielski, Uniwersytet Opolski, Opole 2008.
- Rocznik demograficzny*, GUS, Warszawa 2008.
- www.stat.gov.pl – Bank Danych Regionalnych.

TRANSFORMATIONS IN POPULATION STRUCTURE OF JELENIOGÓRSKI REGION IN THE PERIOD OF 1995-2008

Summary: The hereby study analyzes the transformations of population development in Jeleniogórski region in the period of 1995-2008. The study discusses changes in both population number and structure by sex and age, as well as population development factors i.e.: natural birth rate and also internal and foreign migrations expressed by means of migration balance. The conducted research clearly indicates that new urban phenomena which are characteristic for contemporary towns occur in Jeleniogórski region.